

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ วิถีธรรม วิถีไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๓ เจริญสติ พัฒนาชีวิตด้วยวิถีธรรม
รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง : ให้นักเรียนศึกษาหลักธรรมต่อไปนี้ แล้ววิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาลงในใบงาน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ข้อมูลความรู้
ปัญญา ๓	<p>ปัญญา แปลว่า ความรู้ทั่ว คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้บาปบุญคุณโทษ จำแนกปัญญาเป็น ๓ ระดับ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการสดับรับฟัง และการศึกษาเล่าเรียน ๒. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิดหรือตรึกตรอง ๓. ภวานามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการอบรมจิต เจริญภาวนา
มัชฌิมาปฏิปทา	<p>มัชฌิมาปฏิปทา แยกออกเป็น 2 คำ คือ มัชฌิมา+ปฏิปทา, “มัชฌิมา” แปลว่า กลาง, สายกลาง, ระหว่าง กลาง ไม่ตกไปข้างใดข้างหนึ่ง, คำว่า “ปฏิปทา” แปลว่า ทางเดิน ทางดำเนิน หรือ ข้อปฏิบัติ. เมื่อรวมกันจึงได้ความหมายว่า “ทางสายกลาง หรือ ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลาง” ๖ ประการ ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ที่เราเรียกว่า มรรค ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ ๓. สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ ๔. สัมมาวาจาเยะ การพูดชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ ๗. สัมมาสติ ความระลึกชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ
อริยทรัพย์ ๗	<p>อริยทรัพย์ ๗ ประการ คือทรัพย์อันประเสริฐ ๗ ประการ ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่ามนุษย์ทั้งหลายควรพึงแสวงหาทรัพย์ทั้ง ๗ ประการนี้ไว้กับตน</p> <p>อริยทรัพย์ ๗ ประกอบไปด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่น ด้วยปัญญาตามหลักความถูกต้อง ๒. ศีล หมายถึง การรักษาวัดปฏิบัติทั้งทางกาย วาจาและใจของตน ให้เรียบร้อยและมีความสำรวม ๓. ทิริ หมายถึงความละเอียดต่อบาปและกรรมชั่ว ๔. โอตตปปะ หมายถึงความเกรงกลัวต่อบาปและกรรมชั่ว ๕. พหุสัจจะ หมายถึง ความเป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาจนมีความรู้มาก ๖. จาคะ หมายถึง การบริจาค การให้ทาน ความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น ๗. ปัญญา หมายถึง ความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ลึกซึ้งในเหตุและผล เข้าใจความดี ความชั่ว เข้าใจความถูกและผิด ไม่เอาใจเข้าหาอวิชชา
อคติ ๔	<p>อคติ ๔ หมายถึง วิธีในทางที่ผิดหรือการดำเนินไปในทางที่ผิด ทั้งนี้ อันเกิดจากทัศนหรือความคิดเห็นในทางที่ผิด ซึ่งต่อมาจึงใช้คำให้เข้าใจง่ายเป็น ความลำเอียง หรือ ความไม่เที่ยงธรรม ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ</p>

หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	ข้อมูลความรู้
	๑. ฉันทาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชอบพอ ๒. โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชัง ๓. โมหาคติ คือ ความลำเอียงเพราะหลง หรือ ความลำเอียงเพราะความเขลา ๔. ภยาคติ คือ ความลำเอียงเพราะกลัว
วุฒิธรรม ๔	วุฒิ หรือ วุฒิธรรม แปลว่าธรรมเป็นเครื่องเจริญ, คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ประกอบด้วย ๔ ประการ ๑. สัมปรีสังเสวะ คือ การคบหาสัตบุรุษ, เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ๒. สัทธัมมัสสวนะ คือ การฟังสัทธรรม, เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง ๓. โยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย, คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. ธัมมานุวัตรปฏิบัติ คือ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขต ความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ, นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตรึตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก ตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น
สังคหวัตถุ ๔	สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างมาก เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า ๓. อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

แหล่งข้อมูล :

<http://dhamma.serichon.us/2015/04/13/%>

<http://www.buvec.org/%E0%B8%AD%E0%/>

<https://www.facebook.com/174670492571704/posts/4073000319405349/>

<https://www.gotoknow.org/posts/619832>

<http://www.learntripitaka.com/scruple/sank4.html>